

ЦИЛЕНА:

За Црну Гору на годину 8 круна, на по године 4 круне.

За Аустро-Угарску Босну и Херцеговину на годину 12 кр. на по године 6 круна.

За све остале земље годишње 20 франака у злату, на по годину 10 франака у злату.

Претплата се прима само у годишњим и полугод. роковима.

Поједини број 20 пара.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ

Власник: Државна Штампарија

Издаје се суботом

Одговорни уредник: С. Рамадановић

СЛУЖБЕНИ ДИО

**МИ
НИКОЛА I****по милости Божјој
КЊАЗ И ГОСПОДАР ЦРНЕ ГОРЕ**

Проглашујемо свима и свакоме, да је Народна Скупштина, ријешила и да ми потврдили и потврђујемо

ЗАКОН

о

**трговини и пловидби између Књажевине
Црне Горе и Краљевине Холандије**

Његово Краљевско Височанство Књаз Црне Горе и Њено Величанство Краљица Холандије задахнути жељом, да развију трговинске и пловидбене односе између обије државе, одлучили су да закључе трговински и пловидбени уговор и наименовали су у ту сврху Својим Пуномоћницима, и то:

Његово Краљевско Височанство Књаз Црне Горе: Господина Д-ра Лазара Томановића, предсједника Свог Министарског Савјета, Свога Министра Правде и заступника Свога Министра Иностранних Дјела, одликованог Великим Крстом Даниловог Ордена, и т. д. и т. д.;

Њено Величанство Краљица Холандије: Господина Петра Драгутина Ван Ленеа, Свог Отправника послова код Краљевске Грчке Владе, одликованог Орденом Лава Холандског и Командерским крстом Ордена Хростове Круне, и т. д. и т. д.;

Који пошто су своја пуномоћја измијењали и нашли за уредна, уговорили су следеће одредбе:

Члан 1.

Повластица народа највише повлашћеног загарантована је потпуно и без икакво суужења у Црној Гори за све трговачке предмете, који долазе из Холандије и њених насеобина и припадљености, а тако исто узајамно је и загарантована речена повластица у Холандији и њеним насеобинама и припадљеностима за све трговачке предмете, који долазе из Црне Горе.

Члан 2.

Повластица народа највише повлашћеног загарантована је потпуно и без икакво суужења у Црној Гори за поданике холандске, и обратно речена повластица загарантована је у Холандији и у њеним насеобинама и припадљеностима за поданике црногорске.

Члан 3.

Одредбе члана 1. и 2. неће се примјењивати:

А) на особите повластице дате или које се буду дале становницима Источног Архипелага Холандског;

Б) на повластице, које једна од уговарајућих Држава буде дала којој од граничних Држава ради олакшице пограничних односа.

Члан 4.

Овај уговор остаће на снази до истека једне године, почињући од дана кад га једна или друга од уговарајућих странака буде отказала.

Члан 5.

Високе уговарајуће странке обвезују се подносити Сталном Примитељном Суду у Хагу несугласице, које би могле искрснути између њих поводом тумачења или објашњења овог Уговора и које се не би могле ријешити дипломатским путем.

У сваком посебном случају Високе странке потписаће нарочити записник, у коме ће јасно бити изложен предмет спора, домаћај права арбитра или арбитражног суда, начин одређивања тог суда, језик чија ће употреба бити овлашћена пред њиме, износ суме коју ће свака странка имати да положи унапријед за трошкове, а тако и правила по којима ће се имати управљати у ономе, што се тиче формалитета и рокова поступка.

Члан 6.

Овај Уговор ратификоваће се и ратификације измијењити што прије буде могуће на Цетињу. Он ће ступити на снагу тридесет дана после измјене ратификација.

За истинитост овога, пуномоћници обије страна потписали су овај Уговор и ставили своје печате.

Састављено на Цетињу у два примјерка 25. новембра (8. децембра) 1908. г.

Препоручујемо Нашем Министру Финансија, да овај закон обнародује и свим Нашим Министрима, да се о извршењу његовом, колико се кога тиче, старају; властима пак заповиједамо, да по њему поступају, а свима и свакоме да му се покоршавају.

Цетиње, 7/20. марта 1910. год.

НИКОЛА с. р.

(М. П.)

Видио и ставио државни печат:
Чувар државног печата,
Заступник Министра Правде,
Министар Просвјете и Цркв. Послова,
П. Вучковић с. р.

Предсједник Министарског Савјета,
Министар Иностранних Дјела и
Заступник
Министра Унутрашњих Дјела,
Д-р Л. Томановић с. р.

Министар Војни, Генерал-ађутант,
Бригадир Митар Мартиновић с. р.

Министар Финансија и Грађевина,
Душан Вуковић с. р.

Министар Просвјете и Цркв. Послова,
Заступник Министра Правде,
П. Вучковић с. р.

МИ

НИКОЛА I

по милости Божјој

КЊАЗ И ГОСПОДАР ЦРНЕ ГОРЕ

На приједлог Нашег Министра Војног ријешили смо и рјешавамо:

Да се официру народне војске Пају Поповићу из баталиона Цуцког уважи оставка, коју је поднио на државну службу.

Наш Министар Војни нека изврши овај указ.

Цетиње, 19. марта 1910. год.

НИКОЛА с. р.

Министар Војни, Генерал-ађутант,
Бригадир Митар Мартиновић с. р.

МИ

НИКОЛА I

по милости Божјој

КЊАЗ И ГОСПОДАР ЦРНЕ ГОРЕ

На приједлог Нашег Министра Просвјете и Црквенијех Послова, Заступника Нашег Министра Правде, постављамо: за редовног члана Просвјетног Савјета, Шпира Томановића, професора Велике Државне Гимназије.

Наш Министар Просвјете и Црквенијех Послова, Заступник Нашег Министра Правде нека изврши овај указ.

Цетиње, 24. марта 1910.

НИКОЛА с. р.

Министар Просвјете и Цркв. Послова,
Заступник Министра Правде,
П. Вучковић с. р.

НЕСЛУЖБЕНИ ДИО

Дvorsке и дипломатске вијести.

— Њ. Кр. В. Књаз Господар отпутовао је јуче на Ријеку.

— Њ. Кр. В. Књагиња Престолонашљедниковица вратила се у пратњи г. Михаила Поповића, првог ађутанта Њ. Кр. В. Књаза Господара, ађутанта г. кап. Б. Врбице и дворске даме г-ђе Добне, у четвртак из Рима, гдје је заједно са

Њ. С. Књагињом Вјером, која је још остала у Риму, била у гостима код Њихових Величанстава Краља Виктора Емануела и Краљице Јелене. Њихова Величанства испратили су Своју Узвишену Гошћу до на станицу, и пошто су се најсрдачије опростили, Њ. Кр. В. Књагиня тренула је због рђава времена на мору жељезницом преко Венеције за овамо. Од Дубровника до Цетиња путовало је Њено Краљевско Височанство Својим аутомобилом, а до границе изишао Јој је на сусрет Њ. Кр. В. Књаз Престолонашљедник. У Двору Књаза Нашљедника дочекали су Узвишену Књагињу Њ. Кр. В. Књаз Господар и Њихова Височанства Књаз Мирко и Књаз Петар, а пред Двором поздравили су је бурним клицањем наши министри и великодостојници, официрски кор, чиновници и грађани.

Њ. Кр. В. Књагиња Престолонашљедниковица пошла је с Њ. Кр. В. Књазом Престолонашљедником јутрос на Ријеку, да поздраве Њ. Кр. В. Узвишену Књагињу Владарку, одакле су се вечерас вратили.

— Њ. В. Књаз Мирко повратио се јуче на Крушевац.

— Баки-беј, овд. турски посланик, и Насих-беј, секретар посланства, били су ове недјеље у Дубровнику, одакле су се синоћ вратили.

— Г. генерал барон Гизл од Гизлингена, овд. аустро-угарски посланик, присуствовао је у Бару погребу пок. Арципискупа Милиновића.

— Г. Пилгрим—Балтаци, овд. њемачки посланик, бави се с госпођом од неколико дана у Дубровнику.

— Виталис-ефенди, први секретар овд. турског посланства, отпутовао је на двомјесечно одсуство у Цариград.

Реформа Горњег Дома у Енглеској

Буџетска дебата у енглеском парламенту изазвала је прошле године представнике Доњег Дома у отворену борбу против чланова Горњег Дома. Познато је, како су се лордови с великим агитацијама спремали да своје „вето“ истакну што јаче на површину и тиме одбију неке нове намете, које је влада у сагласју са Доњим Домом била предложила, да би се одржао буџет у равнотежи. Доњи Дом је порицао право лордовима да могу одбијати предложени буџет и као пошљедица те борбе повела се сад у енглеском парламенту дебата о реформи Горњег Дома. Министар предсједник Асквит поднио је тим поводом Доњем Дому ове резолуције:

1. Пробитачно би било, да се Горњи Дом огласи законом за неспособног, да одбацује буџет или да уноси у њ какве додатке. Али се такво ограничавање права Горњег Дома не смије употребити као повод да се смањују и ограничавају и постојећа права или повластице Доњег Дома.

2. Добро би било, да се права Горњег Дома у погледу других предлога тако ограниче, да сваки

предлог постане законом и без одобрења лордова, који је Доњи Дом примио у три сесије узастопце и послао Горњем Дому бар на мјесец дана пред закључак сесије, и то под претпоставком, да је добио краљеву санкцију и да је прошло бар двије године од дана, кад је први пут био поднесен у Доњем Дому па до дана кад је и по трећи пут усвојен у том Дому.

3. Пробитачно би било, да се трајање парламента ограничи на пет година.

Међутим, ни енглески Горњи Дом није стајао скрштених руку. Он је усвојио резолуције, које му је предложио лорд Розбери, а по којима је јака и за рад способна друга комара не само нераздвојни саставни дио Устава, већ је битна потреба за добро државе и за парламентарну равнотежу.

Против ове резолуције устао је у Доњем Дому министар Асквит и предложио, да се Дом претвори у одбор, који ће вијећати о владиним резолуцијама и дао је нека подробна обавјештења, у којима је изложио владину политику и њено држање према питању о реформи Горњег Дома. Допуштајући да има потребе за другу комару у Енглеској, он је порицао да Велика Британија има у ствари дводомни систем. Садашњи је систем изигравање дводомног система. Влада не жели другу комару, која би била на равној нози са Доњим Домом; она жели Доњи Дом у његовој пуној снази и надмоћности у законодавству. Међутим, има функција вијећања, ревизије и одлагања, које природно може вршити друга комара, а што се слаже са превлашћу Доњег Дома. Горњи Дом би се морао састојати из сразмјерно малог броја чланова и морао би почивати не на наслједству, већ на демократској основи. То би морало бити тијело, које представља вољу народа и од њега зависи. Резолуције се не подносе као коначно исцрпно ријешење тога питања. Ипак би прије свега било потребно забавити се Горњим Домом оваквим, какав сада постоји.

По том је бранио Асквит владине предлоге и разложио, да је неопходан услов за извођење владине политике, да се спријече противустановни испад на пољу финансија.

Друга је резолудија, продужио је Асквит, поднијета у циљу да учини крај кобној забуни између оба дома. Сада је једини пут да се тој пометњи учини крај у томе, да се распусти парламент и да круна наменује нове лордове. Примићуство је круне, ма да се оно ријетко кад врши, битни саставни дио Устава. Резолуција лорда Розберија задаје смртни удар тој прерогативи. Кад би она постала закон, лордови би били автономно тијело без контроле. Како распуштање парламента, тако и наименовање нових лордова били би озбиљно изузетно средство, али би се оно у случају потребе морало без икакве бојазни примјенити. У даљем току свога говора нагласио је Асквит, да се други предлози не би могли извести и да би владини

Претплата се плаћа поштом, само и непосредно администрацији „Гласа Црногорца“ на Цетиње, а коме је наручије, г. Вељку Рамадановићу, К. Ц. агенту у Нотор.

Дошле се шаљу Уредишту. Рукопис се не враћају.

За огласе плаћа се: за сваку ријеч или за број од пет цифара по 4 пара за први пут, а за сваки даљи пут по 2 пара.

предлози сачињавали први корак еманципацији Доњег Дома. Он је мишљења, да апсолутном вету лордова мора шљедовати апсолутни veto круне, прије но што би се о-творио пут необузданој демократији.

Послије министра предсједника узели су ријеч још многи говорници, и најзад се је већина Доњег Дома послјије дуже дебате сагласила са владиним резолуцијама, о којима ће сад још Горњи Дом рјешавати.

Ново италијанско министарство

На мјесто Сониновог министарства, које је ту скоро одступило, дошло је у Италији на владу Луцатијево министарство. Том старом, искусном парламентарцу, који у исто вријеме ужива и глас озбиљног научења, пошло је за руком да задобије сараднике у разним партијским групама. У његовом кабинету заступљени су радикали мин. просвјете и министром грађевина, а сад најјачи италијански политичар Ђолити, чији су приврженици министар благине Тедеско и министар финансија Факта, обећао му је своју помоћ. Према томе Луцати може са доста поуздана прихвати крму државних послова.

Али, што новом Луцатијевом кабинету даје нарочити интерес и важност и преко граница Италије, то је околност, да је у њ ушао као министар спољних послова маркезе ди Сан Ђулиано, који је већ једном у год. 1905 у Фортисовом кабинету, који је остао био на влади свега неколико мјесеца, би министар спољних послова и који је послјије тога био посланик Италије у Лондону, а за тим у Паризу, са којег мјеста и улази у нови кабинет. И Сан Ђулиано, као и Луцати, познат је као поборник што бољих односа са Француском и Енглеском.

Поред тога он је својим ранијим публикацијама о албанском питању, у којима је ватрено заступао гледиште, да Италија води активнију политику на Балкану, а нарочито у Албанији, стекао у питањима италијанске спољне политике репутацију политичара, чији долазак за министра спољних послова ни у колико не може одушевљавати мјерадавне кругове у Бечу и Берлину.

Рузвелт у Европи

Бивши предсједник Савезних Држава Сјевеирије Америке Теодор Рузвелт стигао је ових дана из Африке у Неапол и оданде у Рим, од куда сада полази даље на сјевер, па ће за који дан стићи у Беч и Берлин. Као какав владар путује овај бивши предсједник амерички, те је свугдје гост царева и краљева. И као приватник он још увијек игра прву улогу, као да није сву своју власт предао своме наслједнику Тафту, који поред њега готово ишчезава. Општа је реченица у Америци, да је Рузвелт данас „приватни суверен“ Америке, а Тафт „суверени приватник“ Савезних Држава. То осјећају и сами Американци и не знају право, што да с њим отпичу. До сада су бар без успјеха остали сви покушаји и савјети, какво би се поље рада створило томе неуморном чо-вијеку. Он би фактично у Америци могао само то бити, што је био и што ће бити, чим се сврши епизода с Тафтом. Он је оснивач и жилави бранитељ републиканске династије Рузвелтове.

Рузвелт је дакле у Риму био гост италијанскога краља, те су га сви званични кругови предусријетали с највећим почастима. Рузвелт је хтио посјетити и папу, али је одустао од те намјере, јер му је Ватикан, односно папински држ. тајник Мери дел Вал, ставио услов, да не држи предавања у цркви Методиста. Рузвелт је тај захтев одбио, акопрем он као калвин не би ни онако предавао у цркви Методиста. Афера је тиме свршена, али је доста, да је толико узурпала духове.

Рузвелт ће 28. ов. мј. стићи у Беоноу, а одатле у Беч, затим ће у Париз, а 29. априла стићи ће у Берлин, гдје ће бити гост цара Вилхелма.

НАРОДНО ЗДРАВЉЕ

Предрасуде о серуму против дифтерије

Скоро ће бити двадесет година, од како је пронађен серум против најопасније грлоболје, тако зване дифтерије. Може се рећи, да је међу свима серумима он једини крунисао успјехом толики напоран рад на микроскопу и разним опитима у сузбијању заразних болести. Да не трагамо далеко, доста је да се сјетимо колико је било смртних случајева од дифтерије прије проналаaska серума. Многа је кућа изгубила по више дјеце за неколико дана. Било је заразе разне јачине па и таквих, које су давале смртност од 70 од сто. А ево

неколико година, како се са неком извјесношћу може рећи, да се само серуму против дифтерије има приписати, што смртност и сад није велика и ако је зараза већа него пошљедњих година. Корист од дифт. серума толико је сигурна, да би данас било скоро смијешно доказивати је.

Па ипак има људи који му потцјењују вриједност, једно што се ни њиме не спасе сваки болесник, а друго за то, што бајаги и ако излјечи дифтерију, ипак убија у краћем року изазивајући парализе срца или доцније остављајући друге неке непознате мане. Ово погрешно расуђивање укорјењује се у пошљедње доба ове тешке заразе код лајка, а њих на жалост по-државају у томе и по неки неразумни љекари.

Београдско „Нар. Здравље“ донијело је тим поводом овај поучан чланак: Заиста и поред серума умире 10 — 12% оболелих од дифтерије, али то махом онда, кад се убризгавању приступило касно а готово никако, кад се серум одмах првог дана убризган. Па и та смртност од 10 — 12% према 7% од некада, велика је добит у лијечењу дифтерије. Но, — тако расуђује многи погрешно — зашто се дешава да многи, истина, оздрави једније убризгавања, али доцније умре од парализе срца, то је тек јасно даје ту серум крив?

Ето ту је лајичко расуђивање врло погрешно. Дифтерија је отров, који се са оболелог мјеста разлијева (токсинам) у цијелу снагу и трује живце и одузима их (парализе). Те узетости живаца (парализе) у толико се чешће, у колико је зараза јача и у колико се касније врши убризгавање. Без убризгавања серума оне су код јачих зараза врло честе и убијају првих дана по обољењу. Код убризганих случајева оне су и код јаке заразе у толико ређе и слабије, у колико се раније приступило убризгавању. Оне могу да наступе и послјије више недјеља. А да серум по себи не може правити парализе, доказ су безброј убризгавања вршених код здравих чланова породице у којој има дифтерије. Ни код једног од ових није доказана никаква парализа ни срца ни других живаца.

Све ово важи и за запаљење бубрега, које се појављује у току дифтерије као и код других заразних болести. Све рђаве пошљедице дифтерије чешће су код случајева нелијечених серумом а далеко ређе код оних, које су лијечене серумом и морају се приписати отрову заразе а не серуму. И изнуреност и слабујавост послјије дифтерије пошљедице су дифтерије а не серума. Њих ће бити истина и код случајева лијечених серумом (већином код доцкан употребљеног серума), али оне није доказ рђавог дјелства серума него доказ његовог доброг дјелства, јер би већина тих случајева подлегла зарази у почетку болести пријегне што би болесник дошао до тих пошљедица.

Обичан, нестручан, свијет дакле види пошљедице дифтерије, али их рђаво тумачи, они их не приписују болести као таквој, него лијеку који само није стигао на вријеме да их предупреди.

Међутим, ми данас лијечимо и парализе које настају послјије дифтерије даљим убризгавањем серума и дотјерујемо тако не само до 2 — 3, него до 10 — 15 бо-чица на једног болесника у току од 5 — 6 дана и без икаквих штетних знакова од тога. Једина непријатност, и то послјије сувише свјежег серума, јест појава ко-привичае, која је истина непријатна али и сасвим безопасна.

Да сведемо ово што смо горе рекли:

Серум против дифтерије сигурна је пре-дохрана од ње и њиме се ваља издано користити код сваког случаја обољења, које је и само сумњиво на дифтерију.

Треба га употребити и код сасвим здраве дјеце, која су ма и најкаже при-јеме провела у близини дифтеричног бо-лесника.

Треба га у тежим случајевима употре-јевити сваки дан, па и два пут дневно до потпуног оздрављења.

Треба га продужити и у случајевима са парализама као пошљедицама дифте-рије.

Од серума нема никад штетних пошље-дица.

Зашто кашљемо, кијамо и уздишемо?

Једна од најинтересантијих појава на човјечјем организму то је његова способност, да се сам чува и заштићује, способност да побјеђује или изравњава многобројне утицаје, који би му иначе били штетни или би га чак могли и упро-пастити.

У најобичније изразе те самозаштите долазе кашљање, кијање и уздицање. Свако их познаје, али је мало њих, који се питају, какав је узрок тим појавама, а још мање их је, који би то могли поузда-но објаснити.

Једна од најпростијих заштитних функ-ција тијела јест кашљање. Кашљање се састоји управо само у насилном ишће-ривању ваздуха из плућа, чиме се наће-рује удаљење једног страног тијела, које продире у грло, душник или његове брон-

хије, у које се разгранаву у плућима. Слузокоже, којима су изнутра обложени дијелови тијела, необично су осјетљиве, те чим какво страно тијело дође с њима у додир, одмах се направи узбуна у гла-вном стану нервног система, а пошље-дица тога је нагло грчевито ишћеривање ваздуха, које називамо „кашаљ“.

Кашаљ се често изазива скупљањем слузи на поменутих слузокожама. И ту он служи, као код каквог страног тијела, за удаљење те излучене масе.

Из овога излази, да је кашаљ само један природан поступак за заштиту организма. Лијечење кашља и састоји се у томе, да се кашље, док се страно тијело или бо-лесна слуз не избаци. У овом другом слу-чају морају се, разумије се, предузети и мјере, да се спријечи поновно нагомилава-ње слузи.

Кијање је, у основи узевши, то исто што и кашљање, само што оно бива кроз нос, кад у њега уђе какво страно или надражујуће тијело, од кога осјетљива, носна слузокожа — која се додуше по-степенено навикне на многе надражаје, као на примјер на бурмут — покушава да се ослободи.

А зашто уздишемо? Кад смо суморни, ожаловљени и дубоко погружени, ми ла-ко нагњемо томе, да заустављамо дах. Пошљедица тога је, да ускоро почиње тијелу недостајати кисеоника, и дуги, ду-боки дах, који обично називамо уздахом или уздицањем, само је средство, да се ор-ганизму приврде неопходно му потребна количина кисеоника.

КЊИЖЕВНОСТ, УМЈЕТНОСТ, ПРОСВЈЕТА

Црногоски број „Босанске Виле“. *) „Босанска Вила“ слави овом годином двадестетогодишњицу свога излажења те је њено уредништво поводом тога удесио, да уреди посебне свеске и бро-јеве, у којима ће бити искључиво радови писаца из појединих српских покрајина. Тако је изишао 1. и 2. број заједно, гдје су представљени писци из Босне и Хер-цеговине. Бројеви 3., 4. и 5. изићи ће такође заједно и та ће свеска донијети само радове писаца из Србије. За остале српске покрајине одређени су наредни бројеви и то за сваку по један, те ће та-ко и Црна Гора имати свој број „Босан-ске Виле“, а њен ће бити први пошто изиђе српска свеска. Уредништво овог сваке хвале достојног литерарног листа преко истог је позвало све писце из свих српских покрајина и молило их, да му за ову прилику пошљу своје радове, а преко једног сталног свог сарадника овдје на Цетињу овијем специјално позива људе од пера из Црне Горе и моли их, да му пошљу што више својих рукописа, како би црногоски број „Босанске Виле“ био што потпунији и што бољи.

Предмети које би писци за ову при-лику обрађивали, могу бити разноврсни према програму „Босанске Виле“, који је познат и колико је потребно да буде у том црногоском броју заступљена лије-па књижевност; не мање ваља за ту при-лику грађа историска, географска, етно-графска и т. д. Особито је потреба, да који сиреман и способан Црногорац напише чланак о савременим литерарним приликама у Црној Гори, гдје би се стро-го критички ова тема обрадила, кратко али прецизно и искрено.

Књижевност је једна од најважнијих грана народне културе и важно мјерило за оцјену култа, како у једном народу уопште, тако и у појединим његовим др-жавама, односно провинцијама. Кад се ово утврди, јасно је колика је потреба, да црногорски број „Босанске Виле“ бу-де што бољи, те и колико је важно да се писци из Црне Горе у овој прилици што боље одазову. Они ће свакако то схватити и учинити што треба.

Рукописе треба слати уредништву „Бо-санске Виле“ у Сарајево, и то што је могуће прије.

Словенски конгрес у Софији. За све-словенски конгрес, који ће се крајем ју-на о. г. одржати у Софији, утврђен је овај дневни ред:

1. Садање стаље јужнословенских др-жава.
2. Свесловенска банка.
3. Свесловенска изложба.
4. Организација свесловенскога научнич-ког конгреса.
5. Судјеловање словенских научника на словенским конгресима.
6. Узајамност између словенских на-учних завода и утврђење научне основе на словенским школама.
7. Организација словенскога књижа-рства и односи између словенских позо-ришта и других умјетничких завода.
8. Издавање једне словенске књижевне и научне енциклопедије.
9. Издавање антологије и каталога по-пуларних словенских дјела подесних за народне књижнице.
10. Адресар свих словенских полити-

*) Због грешке у саопу доносимо ову биљешку поново из прошлог броја. Ур. „Гл. Црн.“

чара и научника као и јавних књижевних корпорација и најзнатнијих словенских књижевника.

11. Организација рада за словенску уза-јамност.

12. Специјални течајеви за словенске журналисте и издавање једне ревије о њихову раду.

13. Организација друштва словенских туриста.

14. Трговачки саобраћај између поједи-них словенских држава и земаља.

Географско Друштво. Г. д-р Ј. Цвијић, унив. професор у Београду, издао је овај позив:

„Има више година како ме многи и са разних страна подстичу да предузнем иницијативу заоснивање *Географског Друштва*. Ојачао је географски центар на Универзитету. Имамо знатан број географ-ских стручњака у Србији и осталим југо-словенским земаљама. Још је већи број интелегентних људи, који су се заинте-ресовали за географске и антропогеограф-ске студије. Резултати досадашњег рада постали су толико разгранати, да се јасно види не само цио обим и значај наше науке, већ и плодни контакти између географије и других наука, нарочито ет-нографије, геологије, фитогеографије и историјске географије; изгледа да је и широј публици познат значај географских студија за национална питања; напошље-тку имамо контакте и са техничким стру-кама, нарочито са хидротехником.

И мени се чини да је сада ствар пот-пуно сазрела и да смијемо прићи осни-вању друштва, које би имало да поста-не центар, у неколико и орган свих сту-дија горњег обима, које би дакле имало нарочито да се бави о проучавању Српске Земље и осталих дјелова Балканског Полуострва, општим научним питањима, да популарише географска знања и да његаје контакте између горњих наука“.

Скуп за оснивање Географског Друштва био је на Благовијести у Географском Заводу Универзитета у Београду, на коме су прочитана правила и изабрана управа Географског Друштва.

„Српска жена“. Покрет новословенски оживио је тежње за словенском узајам-ношћу на културном пољу, он је под-стакао и мисао о једној свесловенској изложби. Али то је предузеће скопчано с великим тешкоћама од оних, који из себичних рачуна сметају полету словенске мисли. Ако се с ових жалосних узрока неће ускоро остварити на словенском западу велика свесловенска изложба, ипак се може успјешно приређивати низ мањих изложба, које би биле *припрема* за бу-дућу велику свесловенску изложбу. Цент-рално друштво чешких жена у Прагу ставило је себи у задатак, да приређује потпуно изложбе појединих словенских народа, и то умјетничке женске рукотво-рине. Колико је љубав Чеха према Србима, посвједочили су они у свакој прилици. Није дакле чудо, што су чешке жене од-лучиле, да прва изложба женских радова буде српска, као што рјечито означаје њен натпис: „Српска жена“.

У изложби „Српске жене“ биће заступ-љени радови из свију земаља и крајева, у којима живи српски народ. Обезбијеђене су изложбене пошиљке из Македоније, Старе Србије, Краљевине Србије, Црне Горе, Баната, Бачке, Сријема, Славоније, Хрватске, Далмације, Босне и Херцеговине. Изложба биће богата не само што се тиче порјекла изложбених предмета, него и њиховом стварном садржином. Биће изложени разноврсни везови, ткања, са-гови, потпуне ношње, стари народни на-кити — израде дивне, често необично раскошне, којима српска жена кити себе и свој стан. Сви ти радови су творевине вриједних женских руку: од прве прераде грубе сировине па до умјетничке укусне израде готовог производа. На пр. за ћи-лиме жена сама преде вуну, сама боја-дише, сама га изатка; али њен је не само сав ручни рад, него су и творевина њене умјетничке маште разне шаре (орнаменто-вање у ћилиму). Осим умјетничке вријед-ности имаће низ изложбених предмета и своју специјалну историску вриједност, а на изложби биће и савремени прои-води дјелимиче на продају (као српско платно, убриси, везови, ћилими итд.)

Досада је већ пријављено преко 2000 бројева изложених предмета, међу њима око 50 ношња, које ће бити изложене у локалу, гдје ће бити групе фигура. И јавне институције српске с радомћу су прихватиле овај пројекат и одазвале су се судјеловањем. Тако ће народописни музеј у Београду позајмити богат мате-ријал, који ће г. д-р Сима Тројановић сам инсталирати; тако исто послаће бо-гат изложбени материјал и црквени са-бор у Карловцима, православна општина у Осијеку и многобројна српска женска друштва.

Радујући се овоме предузећу, препоручујемо и нашим Црногоркама, да по-сјетом или сарадњом око ове изложбе у Златноме Прагу наловежу још јаче свезе с чешким сестрама. Изложба биће отворена у априлу мјесецу.

Поздрав из Русије. Познати руски научник, А. Борзенко, који је својим радовима, већином из области грађанског права заслужио, да се о њему пише у чувеној енциклопедији Брокхауза, послао је редакцији „Гл. Црногорца“ шљедећу красну пјесмицу, коју ми овдје доносимо како у оригиналу тако и у пријеводу.

На 50-тилетје царствованја КНЯЗЯ НИКОЛАЯ I.
Черногорскаго

Привѣтствуя Твой юбилей,
Съ народомъ мы Твоимъ сливаемся
дружбой!
У синя моря, гдѣ Чѣрная Гора,
Горитъ славянская зоря!
Пусть блескъ ея лучей
Освѣтитъ взоръ нашихъ очей!
Увидимъ мы
Славянъ толпы,
Что сильны братствомъ
И крестомъ!
Придетъ затѣмъ и знаніе,
Устранивъ умовъ шатаніе,
Трудъ жизни
Создастъ пиръ жизни!
Славянъ наступитъ юбилей, —
Подымемя наши чары веселѣй!...

У српском пријеводу:

Поздрављајући Твој јубилеј,
С Твојим семи тјешње сливамо народом!
Крај синег мора, гдје је Црна Гора,
Руди словенска зора!
Нека сјај њених зрака
Огрије поглед наших очију!
Угледаћемо ми
Гомиле Словена,
Силније браством и крстом!
Доћи ће за тим и знање,
Које ће одстранити тумарање умова;
Труд живота
Саздаће пир живота!
Настаће Словена јубилеј, —
Подигнимо наше пехаре веселије!..

Помен. У уторник, у 10 сати прије подне, одржан је у оvd. католичкој цркви помен пок. Арцибискупу Милиновићу, који је одслужио мјесни парох др. Нико Добреџић. Помену су присуствовали: Њ. В. Књаз Мирко, неки чланови дипломатског кора, више држ. великодостојника и грађана. По извршеном помену др. Добреџић у подужем говору изнио је живот и рад пок. Арцибискупа и његове заслуге за цркву и Отаџбину.

Личне вијести. Маркиза Донегол и господин и госпођа Гордон били су ових дана на Цетињу и имали су част бити примљени од Њ. Кр. В. Књаза Господара у приватну аудијенцију. Са Цетиња су отпутовали у Скадар.

Официрски курс. У недјељу, 21. о. мј., отворен је у оvd. Војном Стану други курс артиљеријских официра, којему је сврха, да се официри увјежбају у руковању са брзометним топовима.

Прилог. Народна Штедионица на Цетињу приликом закључења рачуна за прошлу годину одредила је и 15. ов. мј. предала „Друштву за потпомагање заната и трговине у Црној Гори“ *перјера* 50, а г. Антон Унић, трг. путник из Трста, приложио је истом Друштву *перјера* 10 мјесто вијенца над пок. Михаилом, синчићем г. Сима Спасића, оvd. трговца. Управа Друштва приложницима топло захваљује.

Преминуо. У сриједу, 3. о. м., преминуо је у Подгорици учитељ у пенсији, Ристо Марковић, а 4. о. мј. предати су његови смртни остаци матери земљи.

Покојник се родио у Пиперима 1855. г., и по свршеној основној школи отишао је у Биоград, гдје је ступио у тадашњу Богословију. Баш у вријеме, када је изучавао богословске науке, водио се рат између Србије и Турске, у коме је учествовао и пок. Ристо као добровољац у српској војсци, и показао се као добар војник и патриота, за што је био и одликован србијанском медаљом за храброст.

По свршетку богословских наука покојник се вратио у своју домовину, гдје је постављен за учитеља. У овој служби провео је 28 година — све до 1909. г., када је због болести пензионисан. Свој позив вршио је уредно и на задовољство претпостављених му, те је био и одликован Даниловим орденом V степена. Чешће је био одређиван и за ревизора осн. школа. Лака му земља!

ТЕЛЕГРАМИ

Краљ Петар у Цариграду.

Цариград, 22. марта. Краљ Петар стигао је јутрос. На станици су га дочекали султан, престолонашљедник, министри, српска колонија

и многи Црногорци. Владари су се царским јахтом одвезли у Јилдиз, гдје ће краљ у двору Мерасим становати.

Цариград, 23. марта. Краљ Петар је посетио Патријаршију, и био је примљен ванредним почастима. Присуствовао је служби Божијој, послјије чега је било примање. Патријарх је наздравио краљу, изјављујући радост православне цркве над његовом посјетом и предао му је златан крст.

Послије подне ће краљ примити министре, предсједнике Сената и Камаре и дипломатски кор.

Цариград, 24. марта. Краљ Петар дао је објед у част султана и престолонашљедника. Послије подне је била смотра војске, којој су присуствовали султан, престолонашљедник, дипломатски кор, министри и многобројна публика. Султан и краљ су изјавили задовољство над извршним држањем војске.

Цариград, 25. марта. Синоћ је био свечани доручак код султана, коме су присуствовали: султан, престолонашљедник, краљ Петар са свитом, турски и страни министри.

Солун, 25. марта. Краљ Петар неће се на повратку из Цариграда задржати у Солуну, већ ће право из пристаништа поћи на жељезничку станицу и нарочитим возом кренути у Биоград.

Цариград, 26. марта. Краљ Петар одликовао је великог везира и министра спољних послова Звијездом Карађорђевог I степена, а друге министре великим орденом Св. Саве.

Атина, 22. марта. Генерал Смоленски наименован је за генералисима.

Рим, 23. марта. Синоћ је био у двору објед у част бив. пресједника сјеверо-америчких држава Рузвелта.

Солун, 24. марта. Стање у Горњој Албанији, нарочито у приштинском округу, сасвијем је озбиљно. Води се бој између побуњених Арнаута и војске. Из Солуна су пошли 6 батаљона војске у Серез и Битољ. Одлучено је да се у Приштини огласи опсадно Стање.

Петроград, 24. марта. Дума је одбила кредит од 11 милиона рубаља за нове бродове.

Цариград, 26. марта. Министарски Савет вијећао је о стању у Приштини и одлучио, да се војска трећег корпуса, која је послана у Приштину, појача на 16 батаљона и осим тога да се још пошаље 18 батаљона првог корпуса; сувише да се опсадно стање прошири на сав приштински вилајет и да се одмах успостави ратни Суд. Главном заповједнику наређено је, да бунтовнике силом рашићера и да заустави њихов покрет.

Петроград, 26. марта. Извољски је отпутовао у иностранство, гдје ће се бавити више недјеља.

Солун, 26. марта. Ратни суд у Солуну обуставио је рад до даље наредбе; потпуни мир влада у цијелом вилајету.

Лондон, 27. марта. Пароброд, на коме је било око 900 исељеника руских, црногорских и јерменских, запалио се јуче послјије подне у каналу Ламанш ушљед експлозије. Сви су се исељеници спасли.

Солун, 27. марта. Војска избјегава сваки сукоб са побуњеним Арнаутима, док јој не стигну најављена појачања. Шефи паша настоји, да склопи Арнауте да се разиђу, што би ови учинили само кад би влада узела у обзир њихова права. Разоружања Арнаута у Пећи продужује се.

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ

Приликом смрти Његове Пресвијетлости

О. ШИМУНА МИЛИНОВИЋА

Арцибискупа Барског и Примаса Српског

који се послјије подужег боловања пресели у вјечно блаженство 11. ов. мј. 1910. год. у 76 години свога живота — не могу, а да овим путем не изјавим особиту и понизну благодарност Њ. Кр. Височанству Књазу Господару, Њ. Кр. Височанству Књазу Престолонашљеднику, Њ. Височанству Књазу Мирку и Њ. Високопреосвештенству Господину Митрополиту Митрофану, који се често распитиваху о стању здравља и току болијести Пресвијетлога покојника.

Њ. Кр. В. Књазу Господару, Њ. Кр. В. Књазу Престолонашљеднику, Њ. В. Књазу Мирку, Њ. Високопреосвештенству Господину Митрополиту Митрофану, поштоватељима, пријатељима и разним корпорацијама из Црне Горе и са стране, који ми изјавише било телеграфски, било писмено или лично своје саучешће у жалости за губитком Врлог покојника.

А особита благодарност и доживотна хвала Њ. Кр. В. Књазу Престолонашљеднику, господи: Министру Предсједнику, Министру Просвјете и Црквених Послова, Преосвештену Епископу Захумско-Рашком Г. Кирилу, Предсједнику Државног Савјета, Министру Аустро-Унгарском Барону Гизелу, Управитељу Приморско-Црмичке Области, Командату Приморско-Црмичке бригаде, Предсједнику Обласног Суда, вице-консулима: Аустро-Унгарском и Италијанском, свештенству свију вјероисповијести, лекарима, свему мјесном чиновништву и многобројном народу, који Високог покојника до вјечне куће испратише.

Његовој Пресвијетлости Бискупу Боко-Которском са свештенством из унутрашњости и са стране, који чинодјејствоваше при погребу Високог покојника.

Његовом Високом Преосвештенству Митрополиту Митрофану, заступаоим при спроводу Преосвештеним Епископом Кирилом и својим ђаконом, господину Министру Италијанском, заступаном госп. Маријо Пјастра; Врховном старјешини Фрањевца из Рима; заступаном О. Паулуци-ом; Пресвијетлом Арцибискупу Скадарском, заступаном Дон Ђованом Бушати Редо—Држави Пресветог Окупитеља, из Далмације, заступаном О. Билушићем; фрањевачком манастиру у Котору, заступаном његовим синдаком г. Марком Караманом; Учительском збору у Сињу, заступаном О. Мишуром; Начелнику Општине Спичанске са изасланством; Општини Сињској, заступаној Д-р Пером; Општини Омишкој, заступаној О. Беламарићем, Општини Макарској, заступаној О. Мишуром Општини Имоској, заступаној О. Милиновићем.

Господи докторима: Перазићу, Џамани, Де Бенедети и Пери, који Високог покојника лијечише и његоваже, не жалећи труда на пожртвовања да га од неминовне смрти отргну.

Овдашњој основној мушкој и женској школи са наставницима, Пјевачком Друштву „Братимство“, Друштву „Св. Тијела“ и „Св. Ђорђија“, депутацијама Спичана и Шушања, као и почасној чети, који својим присуством при спроводу истог увеличаше.

Њ. Кр. Височанству Књазу Престолонашљеднику, општини Барској, Спичанској и Сињској, католичкој цркви, основној школи Барској, Управи Друштва Барског, Управи Монопола Духана, Братству „Св. Тијела“ и „Св. Ђорђија“, Уредништву Нашега Јединства из Сплета, парохии зубачкој, католицима подгоричким, Коменд. Ђузепину Волипи-у, заступнику Виригилу Перићу и Нику Дебели, који положише вјенчеве на мртвачки одар Високог покојника.

Његовој Пресвијетлости Бискупу Которском Франи Ућелину, Фра Крсту Беламарићу, Дон Марку Аштићу и г. Нику Дебели предсједнику Барске општине, који се опроштајним говорима са Високим покојником на вијек опростише.

Ст. Бар, 20. марта 1910 г.

П.п. бр. 209 I, I

О. МЕТОД РАДИЋ

ПРИВ. УПРАВ. АРЦИБИСКУПИЈЕ БАРСКЕ

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ

Приликом смрти нашег и никад непрежаљеног оца односно брата и стрица

† РИСТА МАРКОВИЋА

учитеља у пенсији

који се на дан 3. марта у 55 години свога живота, а послјије подужег боловања пресели у вјечност — сматрамо за свету дужност и овом приликом изјавити доживотну благодарност Његовом Височанству Књазу Мирку на телеграфском саучешћу, које нас веома снажи у нашем превеликом губитку.

Нека је искрена и топла благодарност Министру Просвјете и Цркв. Послова г. Перу Вучковићу на топло саучешћу у нашој великој тузи. Веома смо благодарни лекарима г. г. Д-р Митру Радловићу и Константину Марулису на својском заузимању, да покојника отргну из чежурне смрти.

Топа и искрена хвала г. г. професорима са ученицима оvd. гимназије, а тако г. г. учитељима, учитељницама са ученицима и ученицама оvd. основних школа, који својим присуством спровод онако сјајно увеличаше.

Хвала пјевачком друштву „Бранко“ који са својим присуством спровод увеличаше. Срдачна хвала протојереју Душану Петровићу, свештеницима: Лековићу, Радловићу и прото-

ђакону Радичевићу, који над покојником ошједе и извршише. спровод увеличаше и до вјечне куће испратише.

Особита хвала г. Филипу Протићу, учитељу, који се с покојником дирљивим говором опрости.

Искрена хвала пријатељима из Цетиња, Ријеке и Никшића, који на глас смрти похиташе и покојника ожалише.

Нека је особита благодарност чиновништву и грађанству нароши Подгорица-без разлике вјере, на онако усрдном саучешћу у нашој великој жалости.

Доживотно и братски смо захвални свима нашим племеницима — Пиперима, који онако многобројно спроводу присуствоваше и покојника брацки ожалише.

Нека је искрена и топла хвала свијема пријатељима, кумовима, познаницима и сродницима, који нам писмено, телеграфски или усмено изјавише своја саучешћа у овој нашој превеликој жалости. Једном ријечи нека је и опет наша неизјерна и доживотна благодарност свима и свакоме, који на којим путем узеше учешћа у овој нашој превеликој жалости.

Подгорица, 10. марта 1910.

Ожалошћени: **Богдан, Илија, Василија и Владимир**, синови; **Драгиња**, шћер; са осталом родбином.

P. 305. бр. 191. I, I

ОБЈАВА

Пошто се према ријешењу Министра Финансија и Грађевина од 20. марта 1910. год. Бр. 113. има расписати офертална лицитација за лиферивање потребне количине соли за државу, Кијаж. Црногорско Министарство Финансија и Грађевина позива овим све оне, који су вољни дасе лиферивања соли приме, да се у томе циљу са писменим офертима, у којима ће бити означене најниже цијене за со, коју хоће да лиферују, обратe **Књажевском Министарству Финансија и Грађевина за монопол соли** најдаље до 15-ог априла тек. год. по старом календару закључно. Оферти примљени на пошти цетињској посље тога рока, неће се узимати у обзир.

Услови који имају важити за лиферивање соли и који ће ући и у уговор, који се има са лиферантом закључити, следећи су:

1. Лиферант се мора обавезати, да лиферује држави годишње свагда на вријеме око 3,000.000 (три милијона) килограма соли, а у случају државне потребе и преко ове количине још 1,000.000 (један милијон) килограма;

2. Со мора бити чиста, сува и прегодишња, и одговарати у свему мустри, која ће се уз оферт Министарству послати, а која ће се у случај закључења уговора чувати завијена у два пакета под печатима Министарства Финансија и лиферанта по један примјерак, код обавије уговарајуће стране;

3. Лиферант се обвезује, да сву предају соли изврши франко бордо у Бару по цијени, која се има утврдити постављену на чекр лађе (sotto paranco) у врећама, које морају бити одмах примљене и повраћене лиферанту, или са једнаким врећама замијењене. Министарство Финансија узима на себе обавезу, да свагда послје авизирања о доласку брода, натовареног сољу издјејствује код Друштва у Бару, да се за дотичну лађу стави на расположење мјесто погодни за искрцавање, но не узима обавезу за плаћање лучких и осталих такса, које се за то Управи Порта морају плаћати. Пријем соли од стране државне вршиће се одмах послје извршеног примјера на ваги;

4. Ако се со не би на вријеме истоварила, те услед тога били проузроковани већи трошкови, због дужег задржавања лађе, ти већи трошкови имају пасти на терет онога, који је узрок одуговлачења. У случају, да је одуговлачење проузроковано тиме, што лиферант није све за искрцавање припремио, паиће трошкови на њега, а у случају, ако кривина није до лиферанта, паиће трошкови на државу, а лиферант је дужан да плати само за оно вријеме, које је потребно, да се у нормалним приликама лађа растовари, рачунајући да се дневно мора истоварити по четири стотине квинтала са једрењаче, а двије хиљаде квинтала са вапора, не рачунајући ту недјељне и празничне дане.

5. Лиферант мора свагда стављати држави на расположење у Бару довољне количине соли, тако да у свако доба у свима магацинима државним мора бити укупно најмање 1,000.000 к-грама (један милијон килограма) соли.

Чим би ова количина услед недовољног или нетачног лиферивања спала испод једног милијона к-грама, држава може на рачун лиферанта купити со на другој страни и то у једанпут највише до 500.000 к-грама (петстотина хиљада килограма). Ове појединачне набавке соли од стране државе на штету и рачун лиферанта не прекидају закључни уговор о лиферивању, но ако би се десио случај, да лиферант три пут задочи са лиферивањем не рачунајући ту задочиња услед више силе (force majeure) држава може уговор са лиферантом раскинути и на његову штету и рачун набављати со на другој страни за све вријеме докле уговор о лиферивању не истекне.

6. Чим количина соли укупно у свим државним магацинима у земљи услед потрошње падне на најмање 1,250.000 (један милијон двије стотине педесет хиљада) килограма, Министарство Финансија је дужно, да лиферанту учини телеграфско саопштење, да со лиферује, и тада је обавезно, да од лиферанта прими највише толико соли, да укупна количина соли, која се налази већ у магацинима државним заједно са оном количином соли, која се том приликом лиферује, не прелази 2,000.000 к-грама (два милиона килограма).

Исто тако лиферант има право да захтијева од државе, да му свагда прими со и без позива од стране Министарства поменутог у предњој тачки, но количина, која му се у том случају мора примити, може бити највише толика да заједно са оном количином соли, која се већ налази у свима држ. магацинима, не прелази 2,000.000 к-гр. (два милијона килограма).

7. У случају више силе, ако со на вријеме није могла приспјети, Министарство Финансија је овлашћено, да на трошак и рачун лиферанта може на другој страни со набављати тек онда, кад укупна количина соли у свима државним магацинима падне на 600.000 (шест стотина хиљада) килограма, што ће се пуноважно утврђивати званичним извјештајима Одсјека пореско-царинске управе за монополе и таксе.

8. Лиферант је дужан да при поласку брода саопшти царинарници телеграфски, да је брод кренуо и при каквом времену, како би се могло све припремити што је потребно за истовар и транспорт соли. У случају, да се ово саопштење не учини на вријеме, лиферант ће платити 500 (пет стотина) перпера, на име конвенционалне казне, којом ће се сумом покривати евентуално већи трошкови, који би због неблаговремене набавке радне снаге или превозних средстава били за државу проузроковани.

9. Уговор се има закључити на 6 (шест) година, но држава има права, да да га и прије рока раскине и то одмах у случају тачке 5. алинеје 2. овога уговора без икаквог отказа, а са отказом од двије године у случају ако би сама држава подигла сопствене солнице или дала некоме концесију у томе циљу.

Лиферант, пак, има право, да раскине уговор само онда, ако би држава у три случаја била у застоју плаћања лиферанту према одредбама овога уговора за лиферивану со.

10. Плаћање од стране државе за примљену со вршиће се без икаквих одбитака.

Лиферант није дужан да плаћа никакве порезе или друге какве дације или таксе за послове, који потичу из закључења и извршења овог уговора.

Исплате се морају лиферанту извршити најдаље у року од три мјесеца од дана када је дотична количина потпуно примљена. Као дан потпуног пријема једнога товара сматраће се онај дан, када је и посљедна количина соли из лађе изнијета у магацине или утоварена у кола за транспорт у унутрашност земље.

11. За гаранцију тачног испуњења свију уговорних одредаба, а нарочито у циљу брзе наплате конвенционалних казна као и разлика у цијени соли, које се буду платиле у случају неуредног лиферивања од стране лиферанта (тачке 5. и 7. уговора) лиферант се обвезује, да положи на име кауције у готову новцу 20.000 (двадесет хиљада) перпера.

12. За суђење свију спорова и расправу свију спорних питања, која би потицала из закључења, извршења или неизвршења овог уговора, обје уговорне стране признају надлежност изборног суда (арбитраж), који ће се образовати на Цетињу или у Бару и чије су одлуке извршне и обавезне за обје уговарајуће стране искључујући свако право апелате.

За изборни суд свака уговарајућа страна именује по једно лице за судију, а оба тако именована лица бирају треће лице, које функционише као предсједник суда.

У случају, да се о избору предсједника не би постигла сагласност овога ће именовати Киј. Цр. Велики Суд по тражењу оне уговорне стране, која је изборни Суд за расправу извјесног спора тражила.

Ако она уговорна страна, која је позвана на изборни суд, не би у року од 20 дана по писменом саопштењу послала на Цетиње лице одређено за судију или га никако не би одредила, она страна уговорна, која је спор повела, може у том случају спор изнијети пред надлежни државни суд на Цетињу или у Бару, чију надлежност у оваквим случајевима обје уговарајуће стране овим и признају.

13. Лиферант је обавезан, да у року од три мјесеца по примљеном предњем саопштењу преда држави у Бару најмање 1,500.000 (један милијон и пет стотина хиљада) килограма соли, а све остале одредбе уговора имају се у цијели испунити до краја шестог мјесеца од дана када уговор буде потписан.

К.Бр. 113. — Из Канцеларије Министарства Финансија и Грађевина 20. марта 1910. године.

ANNONCE

S. E. Monsieur le Ministre des Finances et des Travaux Publics ayant décidé par son decret en date du 20. Mars 1910. № 113., de mettre aux enchères publiques par voie d'offres écrites, la livraison de la quantité du sel nécessaire à l'Etat, le Ministère Princier des Finances et des Travaux Publics invite par cette annonce tous ceux, qui désireraient se charger de la livraison du sel, de s'adresser dans ce but, avec des offres écrites, dans lesquelles seront indiqués les prix les plus bas pour le sel qu'ils veulent livrer, — **au Ministère Princier des Finances et des Travaux Publics Section du Monopol du Sel**, au plus tard jusqu'au 15. Avril 1910. v. s. inclusivement.

Les offres reçues par la poste de Cetignë, ce délai passé, ne seront pas prises en considération.

Les conditions, qui seront valables pour la livraison du sel et seront inscrites dans le Contrat à conclure avec le fournisseur, sont suivantes:

I. — Le fournisseur est tenu de livrer à l'Etat annuellement et toujours à temps 3,000 000 (trois millions) kilogrammes de sel environ et en cas de besoin de l'Etat 1,000 000 (un million) kgs. du sel, en plus de la quantité ci haut citée;

II. — Le sel doit être propre, sec et fabriqué, depuis une année au moins et répondre à l'échantillon, qui sera expédié joint à l'offre au Ministère et qui en cas de conclusion du contrat sera gardé en deux paquets mis sous les sceaux du Ministère Princier des Finances et de ceux du fournisseur, dont un en double. Chacune de deux parties contractantes;

III. — Le fournisseur est tenu de livrer tout le sel franc port à Antivari au prix qui serait fixé et de le mettre sotto paranco en sacs, qui doivent être aussitôt restitués au fournisseur ou remplacés par les sacs de la même qualité. Le Ministère Princier est tenu, aussitôt après l'avis reçu de l'arrivée du bateau chargé du sel, d'obtenir de la Compagnie d'Antivari une place commode pour le déchargement du bateau annoncé, — mais ne se charge pas de paiement des taxes du port ou autres, qui doivent être pour cela payées à la Direction du Port. La reception du sel par l'Etat sera faite immédiatement après le pesage effectué sur la balance;

IV. — Si le sel ne serait par déchargé à temps et si cela occasionne des frais plus grands, à cause de retention du bateau, ces frais doivent être à la charge de celui, qui a été la cause de retardement du bateau. En cas où le retardement a été provoqué par le fait, que le fournisseur n'avait pas préparé tout ce qu'il fallait pour le déchargement, les frais seront à sa charge, mais en cas où la faute ne peut être attribuée au fournisseur, les frais seront à la charge de l'Etat et le fournisseur est tenu de payer seulement pour le temps nécessaire aux conditions normales pour le déchargement du bateau, en considérant qu'on peut décharger quatre cents quintaux par jour d'un voilier et deux mille quintaux d'un bateau à vapeur, mais n'y comptant pas les dimanches et jours de fête;

V. — Le fournisseur doit toujours tenir à la disposition de l'Etat une quantité suffisante du sel à Antivari, de manière à ce que dans tous les magasins d'Etat un total d'au moins 1,000.000 (un million) kgs. de sel doit se trouver.

Aussitôt que cette quantité, à cause d'une livraison irrégulière ou insuffisante, serait au dessous d'un million de kgs. l'Etat a le droit d'acheter le sel ailleurs et cela en une fois au plus 500.000 (cinque cents mille) kgs. Ces fournitures exceptionnelles du sel par l'Etat aux frais et à la charge du fournisseur ne font pas cesser les effets du Contrat, mais en cas où le fournisseur sera en retard pat trois fois avec la livraison, n'y comptant pas le retard dû à la force majeure, l'Etat a le droit de resilier le Contrat, conclu avec le fournisseur et de faire venir du sel d'ailleurs à son compte et à ses dommages pour tout le temps jusqu'à l'expiration du Contrat;

VI. — Aussitôt que la quantité totale du sel dans tous les magasins d'Etat s'abaisserait, à cause de la consommation, à 1,250.000 (un million deux cent cinquante mille) kgs. le Ministère Princier des Finances est tenu de prévenir télégraphiquement le fournisseur de livrer le sel et dans ce cas l'Etat doit accepter du fournisseur au plus autant de sel, pour que la quantité totale du sel, qui se trouve déjà dans les magasins d'Etat, avec la quantité du sel livrée à cette occasion, ne dépasse pas 2,000.000 (deux millions) kgs.

De même le fournisseur a le droit d'exiger de l'Etat de recevoir toujours le sel et sans l'invitation du Ministère ci-haut citée, mais la quantité qui dans ce cas doit être acceptée, peut être au plus telle qu'avec la quantité du sel qui se trouve déjà dans tous les magasins de l'Etat, elle ne dépasse pas 2,000.000 (deux millions) kgs;

VII. — En cas de force majeure, si le sel ne pourrait arriver à temps, le Ministère Princier des Finances a le droit de faire venir le sel d'ailleurs aux frais et pour le compte du fournisseur, mais seulement dans les cas où la quantité totale du sel s'abaisserait dans tous les magasins de l'Etat à 600.000 (six cents mille) kgs., ce qui sera établi par des rapports officiels de la Section du Monopol Princier du Sel;

VIII. — Le fournisseur est tenu d'informer télégraphiquement le bureau de douane respectif du départ de bateau, ainsi que de temps qu'il faisait, pour qu'on puisse préparer tout ce qui est nécessaire pour le déchargement et le transport du sel. En cas où cette communication ne serait pas faite à temps, le fournisseur est tenu de payer la somme de 500 (cinq cents) perpers à titre d'amende conventionnelle et cette somme couvrira le surplus des frais, que l'Etat aurait à supporter à cause de l'incommodité où il se trouverait pour se procurer des travailleurs ou des moyens de communication;

IX. — Le Contrat est à conclure pour la durée de 6 (six) années, mais l'Etat a le droit de le resilier avant son expiration en cas prévu par l'article 5 alinéa 2 de ce Contrat sans aucune dénonciation et avec la dénonciation de deux années en cas où l'Etat etablira par lui même ses propres sauneries ou donnera la concession à une personne dans ce but;

X. — Les paiements seront effectués par l'Etat sans aucune deduction. Le fournisseur a le droit de resilier le Contrat seulement dans le cas où l'Etat sera en retard par trois fois avec les paiements dûs au fournisseur pour le sel livré d'après les stipulations de ce Contrat.

Le fournisseur n'est pas tenu de payer aucune taxe ou impot pour les affaires provenant de la conclusion et de l'exécution de ce Contrat.

Les paiements doivent être faits au fournisseur au plus tard dans un délai de trois mois à partir du jour où la quantité respective du sel a été reçue complètement. Le jour de la reception complète d'un stock sera considéré celui où la dernière quantité du sel sera transportée du bateau dans les magasins ou chargée sur les chariots pour être transportée dans l'intérieur du Pays;

XI. — Pour la garantie de l'exécution exacte de toutes les stipulations de ce Contrat et surtout en vue d'une prompte compensation des amendes conventionnelles, ainsi que des différences dans les prix du sel, qui seraient à payer en cas d'une livraison irrégulière de la part du fournisseur (articles 5 et 7 ce Contrat), — le fournisseur est tenu de déposer à titre de caution la somme de 20 000 (vingt mille) perpers en espèces;

XII. — Pour le jugement de toutes les contestations et la discussion de toutes les questions litigieuses, qui pourraient surgir du fait de la conclusion, de l'exécution ou de l'inexécution de ce Contrat, les deux parties contractantes reconnaissent la compétence d'un tribunal d'arbitrage, qui sera formé soit à Cetignë soit à Antivari et dont les décisions seront exécutoires et obligatoires pour les deux parties contractantes, en excluant tout droit d'appellation. Chacune de deux parties contractantes nommera de sa part une personne; ces deux personnes ainsi nommées choisissent une troisième personne comme président du tribunal.

En cas où on ne pourrait pas tomber d'accord sur le choix du président, celui — ci sera nommé par la Haute Cour de la Justice sur la demande de celle des parties contractantes, qui a demandé l'arbitrage pour la resolution d'une certaine question litigieuse. Si la partie contractante, qui sera appelée devant le tribunal d'arbitrage, n'envoyait pas à Cetignë, dans un délai de 20 jours à partir du jour où la communication lui en a été faite par écrit, une personne désignée pour arbitre ou ne l'aurait aucunement désignée la partie contractante qui a intenté le procès peut dans ce cas le soumettre au Tribunal Princier compétent soit à Cetignë soit à Antivari, dont la compétence dans ces cas est reconnue par les deux parties contractantes;

XIII. — Le fournisseur est tenu de livrer dans un délai de trois mois, après que la communication de ce qui précède lui sera faite, dans les magasins d'Etat à Antivari 1,500.000 (un million cinq cents mille) kilogrammes du sel; toutes les autres stipulations de ce Contrat doivent être exécutées jusqu'à la fin du sixième mois à partir du jour de la signature de ce Contrat.

№ 113. — Ministère Princier des Finances et des Travaux Publics, Cetignë le 20. Mars 1910.